

Beograd, 03. 03. 2006.

Mišljenje o Nacrtu izmena i dopuna GUP-a Beograd 2021.

Velimir Čerimović, pejzažni arhitekta – Beograd

Magistar tehničkih nauka za savremenu arhitekturu i urbanizam

Centar za istraživanje, izučavanje, zaštitu i obnovu kulturno-parkovnog nasleđa Srbije

Beograd, Bulevar oslobođenja br. 61.

Ubrzano su 24. 10. 2005. g. usvojene Izmene i dopune GUP-a 2021, međutim iz primedbi grupe stručnjaka od 10. 12. 2005. g., mogu zaključiti da moje pismene primedbe, koje su 29. 08. 2005. g. pismeno dostavljene gradskom Sekretarijatu za urbanizam i građevinske poslove, nisu imale nikakav uticaj na predložene izmene i dopune. Sinoć (02. 03. 2006. g.) je i arhitekta Branislav Jovin u razgovoru na RTV-Art sa Vukom Bojovićem, ponovo ukazao na iste primedbe, pa mi se čini da ova tema postaje sve aktuelnija, kako sa građanskog i demokratskog aspekta u izgradnji civilnog društva, tako i sa interdisciplinarno-stručnog aspekta. Zato Vam se i obraćam, jer se ovim izmenama i dopunama, kao i u prethodno usvojenom "GUP Beograd 2021" nije vodila briga o kulturno-parkovnom nasleđu Beograda.

U Beogradu, usled jakih urbanističko-ideoloških lobija i nakon usvajanja GUP 1972. g., događa se bespravna gradnja, što znači da se ni tada nije sprovodio usvojeni dokument, a još manje se marilo o pravcima strateškog razvoja Beograda i javnom interesu Beograđana.

Već 1985. g., predlažu se izmene i dopune GUP-a iz 1972. g., koji je tadašnja gradska vlast 1977. g. kompletirala usvajanjem "Studije podobnosti javnog gradskog saobraćaja za Beograd 2000". Cilj takvih poteza bio je da se naknadno legalizuju svi promašaji u vezi nesprovođenja usvojenih planskih dokumenata i uznapredovale bespravne gradnje.

Takvi politikantski trikovi, bili su u funkciji vlasti tadašnjih gradskih moćnika. U svakom slučaju, njihovi dvostruki standardi i politikantsko-interesni cilj, trebao je uveriti građane, kako tadašnje gradske vlasti tobože brinu o strateškim pravcima razvoja Beograda i javnom interesu njegovih građana. Međutim, njeni moćnici, nisu ni imali nameru, da se takvi interesi i problemi Beograđana, reše na visokom stručno-strateškom nivou, kako bi se definisali, planski osmislili i u život sprovedi strateški interesi i pravci razvoja Beograda.

Posledice takve politikantsko-urbanističke trikologije, samo su ojačale agresivni i preteći urbanistički lobi, koji je u tesnoj vezi sa korupcijom. Njegovi akteri, poslušnici i plaćenici, iznudili i **iskoristili su otvoreni prostor i ustoličili su kvazi-plansku ili bespravnu izgradnju, čije su posledice fatalne za današnji urbanistički razvoj Beograda.** Osim toga, **zanemareni su strateški problemi i interesi Beograda u svim drugim oblastima, čime se stiglo i pred urbanistički kolaps,** koji je na štetu graditeljskog, ekonomskog, socijalnog, ekološkog, kulturnog, privrednog i svakog drugog razvoja Beograda.

Ni tadašnji predlozi renomiranih i uglednih stručnjaka urbanista, nisu mogli nadvladati lobističko-korupcionaške interese moćnika i političkom trikologijom instalisane patente za legalizaciju promašaja bespravne izgradnje i korupcije. **Potpuna decentralizacija planiranja, bez jasnih stručnih ciljeva, samo je još više otvorila prostor neplanskoj ili bespravnoj izgradnji.** Bio je to put u bespuće i ralje tranzicionih struktura sa nesagledivim posledicama, pogotovo što su se rascepkavali celoviti prostori na pojedinačne detaljne planove. Nekritički ispunjavani zahtevi investitorskog urbanizma i njegovih interesnih grupa i pojedinaca, bili su na štetu strateških interesa grada.

I kada smo pomislili da su takva vremena iza nas, **pojavio se “Nacrt izmena i dopuna GUP-a Beograd 2021” (Izmene GP 2005/1), koji je zanemario aksiome urbanizma, zatim strateški i javni interes građana za čuvanjem urbanističkog i graditeljskog nasleđa i zdrave životne sredine.**

Pre svega, GUP Beograd 2021 (Sl. list grada Beograda br. 135/03), predstavlja strateški dokument za Beograd sve do 2021. g. Međutim, ovom, ali i sledećim (ne)predvidivim izmenama i dopunama, pokazuje se, da **navedeni GUP nije rešio strateško pitanje saobraćaja Beograda - da li klasični metro ili LŠT?** Da je to urađeno na kvalitetan način, ne bi bile potrebne predložene izmene i dopune dokumenta iz 2003. g., već u 2005. g., pogotovo što se izmenama i dopunama, ne mogu rešavati strateška pitanja saobraćaja, ili neka druga važna pitanja od strateškog interesa za Beograd.

Takođe, **GUP Beograd 2021, nije rešio strateško pitanje planiranja objekata kulturno-parkovnog nasleđa, kao ni drugih objekata pejzažne arhitekture, odnosno objekata gradskog zelenila u Beogradu.** Na svim podlogama, govori se o zelenim površinama, premda ovakav dokument preferira planiranje objekata i prostora, što je i u skladu sa Zakonom o planiranju i izgradnji (Sl. glasnik R.S. 47/03). Osim toga, zelene površine su potpuno neodređen i neprikladan termin za objekte kulturno-parkovnog nasleđa i druge objekte pejzažne arhitekture, odnosno objekte gradskog zelenila, jer površina je samo jedan element prostora (videti Uvod u arhitektonsku i prostornu analizu).

Dakle, ovi objekti su prostorno-fizičke, tehničko-tehnološke i bio-tehničke strukture i celine, koji su čak četverodimenzionalni (širina, dužina, visina, vreme), i ne mogu biti nikakve površine, koje kao dvodimenzionalne, nisu i nemogu imati status objekta i prostora. Tako, po usvojenoj planskoj logici i planskim dokumentima Beograda, objekti pejzažnog, parkovnog i vrtnog graditeljstva, mogu se, osim zelena površina, još nazivati prema svakom prostornom elementu, zelena vertikala, zelena širina i zelena dužina. Znači, u odnosu na objekte pejzažnog, parkovnog, vrtnog i urbanog graditeljstva, **taj plan plasira neprihvatljivu terminologiju, pa se uz druge propuste, dovodi u pitanje njegova stručna utemeljenost, smisao i sprovodljivost u život.** Neka oni, koji su u planskom dokumentu Beograda, napisali zelena površina, pokažu ili napišu, kako se gradi zelena površina u odnosu na objekat parka, vrta, drvoreda i slično.

Po toj logici, ako čitam najnoviji GUP Beograda 2021 sa traktatom o zelenim površinama, njegova poruka je betoniranje i asfaltiranje Beograda, a onda, kako ne bismo preterali sa crnilom i sivilom, skoknemo u farbaru i kupimo zelenu farbu i ofarbamo crne asfaltne i sive zidne površine u zelene površine. Beograd će tako, sa puno zelenih površina, biti i “najzeleniji”, “najlepši” i “najprirodniji” grad u Svetu. Bravo za srpske planere i urbaniste, tražiće ih ceo svet. Konačno, eto pravog recepta i srpskog patenta, da imamo zelene gradove, naselja, a onda i zelenu Planetu.

Kako ovaj GUP Beograd 2021., npr. planira saobraćajne i druge objekte od značaja za grad Beograd – a ne saobraćajne površine. Analogno tome, on bi morao planirati i objekte kulturno-parkovnog nasleđa, odnosno objekte pejzažne arhitekture, odnosno objekte pejzažnog, parkovnog i vrtnog graditeljstva, a ne zelene površine itd, itd.

Znači, zelena površina nema i ne može imati status i značaj objekta. To je (ne)planski patentiran pojam, koji najčešće i u najgorem obliku, omogućava dvosmislen pristup tako markiranim lokacijama i potezima u planovima. Njime, svako zamišlja, upravo ono što mu treba, pogotovo investitorski lobi, koji delove drvoreda, blokovskih parkovnih struktura, predvrtova, parkova itd., itd., rušilački ili sečom pretvara u građevinske objekte, kao Peti park na Zvezdari, Park terazijska terasa itd. itd.

U skladu sa Zakonom o zaštiti životne sredine i Zakonom o strateškoj proceni uticaja na životnu sredinu (Sl. List R.S., br. 135/04), **za rešavanje ovog strateškog pitanja nije urađena ni Studija o proceni uticaja na životnu sredinu**. Bez obzira što su se nadležni organi očitovali oko izrade ovog dokumenta, njihova konstatacija, da se ne mogu utvrditi konačne procene posledica, zato što se ne raspolaže sa potrebnim informacijama neophodnim za celovitu analizu, zatim ... "Saobraćajnica će prolaziti kroz područje trećeg stepena zaštite spomenika prirode Mašin majdan i zaštićenu prostorno-kulturnu celinu Topčidersko brdo – Senjak - Dedinje, usled čega će prirodno i kulturno dobro biti najranjivije" ..., ... "da u konkretnom slučaju ne postoji mogućnost značajnih uticaja na životnu sredinu" ..., nije opravdana, jer UMP i LŠT su takvi objekti, koji će **bitno doprineti uvećanju buke na trasama, koje idu nadzemno po gradskim ulicama, gde imamo veliku gustinu stanovanja**.

U takvim slučajevima, treba računati na ugrožavanje Topčiderskog parka kao najvrednije, nezamenljive i nenadoknadive jedinice kulturno-parkovnog i graditeljsko-urbanog nasleđa i eko-biološkog resursa Beograda, zatim na nedozvoljeno ugrožavanje zdravlja Beograđana u njegovoj neposrednoj blizini i neposrednom okruženju. Sve to, morali su sagledati angažovani i plaćeni stručnjaci za izradu Studije o proceni uticaja na životnu sredinu i preko ovih činjenica nisu mogli olako preći i napisati konstatacije koje ukazuju da su pisane kao naručene, pogotovo što je gradski Zavod za zaštitu spomenika kulture napisao, da ... "Izrada UMP ne sme ni na koji način da degradira kulturno-istorijsku i prirodnu vrednost Topčidera, kao ni pojedinačnih spomenika kulture" ..., u koje nesumnjivo spada i najvredniji i verovatno najstariji objekat kulturno-parkovnog i graditeljsko-urbanog nasleđa Beograda Topčiderski park sa njegovim zaštitnim pojasom.

Osim toga, **predložene trase bitno ugrožavaju prirodnjačke strukture Topčiderske doline**. O tome je nužno stručno očitovanje nadležnih službi za zaštitu prirode, odnosno izrada Prirodnjačke podloge i uslova za zaštitu prirodnjačkih vrednosti ovih izuzetno vrednih kulturno-istorijskih, prostorno-pejzažnih i graditeljsko-urbanih objekata i celina. Kako su predvidive i ekološke posledice na tom potezu, nužno je očitovanje i službi za zaštitu životne sredine, odnosno izrada Ekološke podloge i uslova za zaštitu životne sredine za ove i druge poteze gradskih ulica kroz koje su predložene trase UMP i LŠT.

Takođe, **ugrožene su i spomeničke vrednosti i svojstva kulturno-parkovne baštine, koju u zoni Topčiderske reke i Košutnjaka artikuliše Topčiderskog park**. A, kad srušimo, ili na drugi način sistemom UMP i LŠG doprinesemo dugoročom uništavanju Topčiderskog parka, srušili, odnosno zauvek smo uništili najvredniji objekat kulturno-parkovnog nasleđa Beograda. Tu je, za sada, sačuvan i najlepši beogradski Bulevar kralja Aleksandra. Oba ova spomeničko-urbanistički svojstvena objekta, imaju izuzetan graditeljsko-urbanistički značaj za grad Beograd, i oni kao jedinstvene kulturno-istorijske, te urbanističko-graditeljske tekovine i vrednosti, ali i kao prostorno-urbane strukture, imaju kulturno-parkovni i ekološko-sanitarni značaj za Beograd. Zbog značaja ovih objekata sa kulturno-istorijskog, urbanističko-graditeljskog i kulturno-parkovnog aspekta, predložene izmene i dopune u velikoj meri, ugrožavaju ove vredne objekte graditeljsko-urbane kulture, pa je zato nužna izrada konzervatorskih podloga sa uslovima za zaštitu kulturno-parkovnog i graditeljsko-urbanističkog nasleđa Beograda na ovim potezima, koji su ugroženi prolaskom nadzemnih trasa UMP i LŠT, pored ili kroz njihove prostorne volumene.

Mr Velimir Ćerimović